

Trden kakor skala
je slovenski rod,
kvišku kakor skala
vodi naša pot.

(iz skalaške himne, Tone Berlot)

UVOD

Iz družbe idealističnih, celo romantičnih, v gore zaljubljenih, rosno mladih ljudi je v obdobju med obema vojnama nastala močna organizacija – Turistovski klub Skala. Kontinuirane predhodne tradicije ni bilo. Kot alpinisti so se izkazali le redki posamezniki: Valentin Stanič v začetku 19. stoletja, ka-

sneje France Kadilnik, Franc Setničar, dr. Henrik Tuma, dr. Julius Kugy s svojimi vodniki, ter kot prva, čeprav majhna, skupina prijateljev družine Dren v začetku 20. stoletja. Zato Skalo štejemo za začetnico organiziranega slovenskega alpinizma. Zaradi strogih pogojev za sprejem in članstvo

(moralno vedenje, aktivnost v klubu itd.) je šlo za dokaj maloštevilno organizacijo, ki je stremela h kakovosti – leta 1931 je npr. Slovensko planinsko društvo imelo okrog 10.000 članov, Skala s podružnicami pa okrog 300. V mnogih ozirih je bila Skala elitna oziroma ekskluzivna avantgardna organizacija, v kateri je bilo članstvo čast – član pa ni mogel postati kdorsibodi. Postavili so nova etična pravila in vrednote ter vplivali na ves nadaljnji razvoj slovenskega alpinizma in gornišтва.

Skala je bila demokratična, domoljubna in nepolitična organizacija, v kateri so se združevali ljudje različnih socialnih slojev, poklicev, starosti ter političnih, verskih in svetovnih nazorov. Pomembno je bilo edino gorniško delovanje in dosežki. Večina članov se je odlikovala na tem ali onem področju, pogosto so tudi orali ledino. Obdobje delovanja Skale velja za eno najbolj

1

3

4

5

6

7

Prof. Janko Ravnik
predsednik in ustanovitelj
turistovskega kluba
„Skala“.

vsestransko bogatih v slovenski gorniški zgodovini. Iz njihovih vrst je izšlo mnogo odličnih alpinistov, smučarjev, sankarjev, gorskih reševalcev, fotografov, literatov, predavateljev in filmskih ustvarjalcev.

Dr. Henrik Tuma je predpostavljal, da je ideja neločljiva od dejanja in glede na to v alpinizmu opazal štiri temeljne pojme človeškega udejstvovanja: igro, delo, šport in umetnost – vse to je Skala združevala. V njej je šlo za čudovit preplet mladostniške skrajnosti in zagnanosti, zrele preudarnosti, konkretnih dejanj, estetskih in etičnih teženj ter narodne zavednosti.

1. Drenovci – športno-idejni predhodniki skalašev; na Grintovcu 1911.
2. Dr. Julius Kugy med skalaši, maja 1927.
3. Dr. Henrik Tuma, ideolog Skale. Plezal je že od leta 1873 in kot prvi celovito zajel pojem alpinizma kot skupka vsega delovanja v gorah ter alpinistike kot gorskega športa in dela alpinizma.
4. Dr. Klement Jug, sistematični in najaktivnejši plezalec v prvem obdobju Skale, ki je s svojo alpinistično miselnostjo in plezalskimi dejanji najmočnejše zaznamoval njen razvoj.
5. Joža Čop, osrednja osebnost med plezalc in gorskimi reševalci.
6. Mira Marko Debelak Deržaj, odlična alpinistka, publicistka in predavateljica.
7. Najdlje, od leta 1922 do 1934, je Skalo vodil prof. Janko Ravnik.

Novo mlado vino
je vrelo v pretesnih
starih sodovih.

(dr. Miha Potočnik, 1961)

USTANOVITEV

Po prvi svetovni vojni se je Slovensko planinsko društvo, ki je pred tem odigralo pomembno vlogo v boju proti germanizaciji, ukvarjalo v glavnem z gospodarskimi problemi, popravilom poškodovanih koč in poti in ni bilo naklonjeno strmi turistiki v skali in snegu. Takšne razmere pa niso ustrezale mladini, ki jo je javnost imenovala »vratolomniki«. O vlogi planinstva je imela

povsem drugačne nazore in ambicije, hoja po nadelanih poteh jim ni več zadoščala. Ker narodni boj ni bil več potreben, so se odprli drugačni, bolj športni pogledi na alpinizem, kulturno udejstvovanje in odnos človek – gora. Nastajale so razne družine, katerih člani so skupaj zahajali v gore in prebirali evropsko alpinistično literaturo (šišenske in ljubljanske oz. žabješke klope, npr. Gad,

2

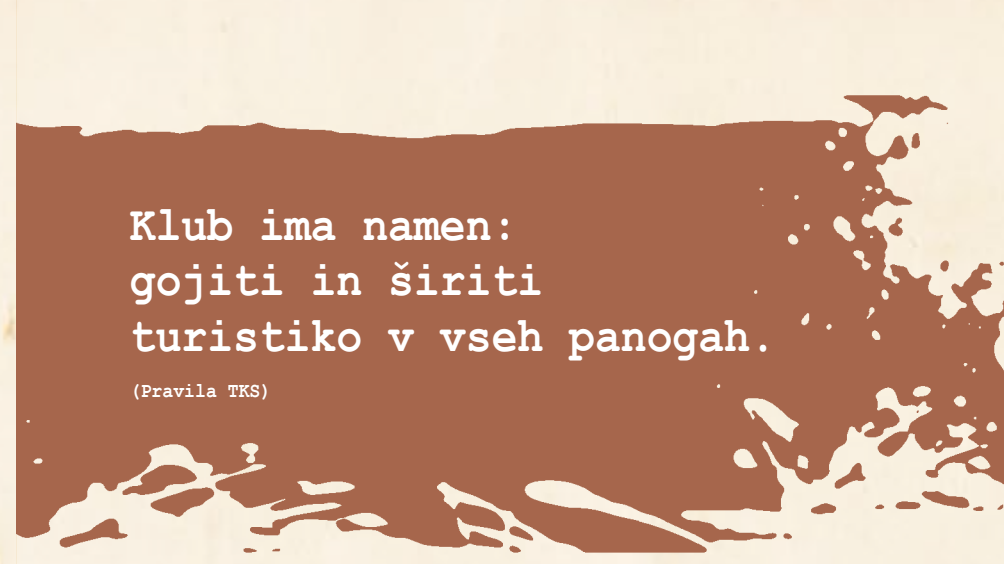
Slovensko planinsko mladeniško društvo Triglav, ustanovljeno že 1917). Trenja med novimi idejami mladih alpinistov in predvojno miselnostjo veljakov v Slovenskem planinskem društvu so spodbudila aktivnosti mladine, ki so po zgledu nemške alpinistike pripeljale do ustanovitve Turistovskega kluba

ba Skala. Že leta 1919 je Jože Tomc - Čepko sklical ljubljansko in šišensko klapo na sestanek, kjer so precizirali društvena pravila, France Rus pa je predlagal ime Skala. Sestajali so se v podstrešni sobici – štiblcu – na ljubljanskem Starem trgu. Ustanovni občni zbor je bil na svečnico, 2. februarja 1921,

v Prešernovi sobi tedanje restavracije Novi svet v Ljubljani. Klub je tedaj štel 23 članov, večinoma dijakov, študentov in trgovskih pomočnikov, starih manj kot 20 let. Sami sebe so v začetku imenovali skalarje, beseda skalaš je v uporabi od leta 1923. Sklenili so sistematično nadaljevati delo dr. Juliusa Kugyja in dr. Henrika Tume, predvsem pa predvojne družine Dren, ki je že plezala samostojno, brez vodnikov, ter gojila tudi zimsko turistiko, smučanje in fotografijo.

1. Vabilo na ustanovni občni zbor 2. februarja 1921; prvi predsednik je bil Drago Zorko, že junija 1921 pa je bil na izrednem občnem zboru za predsednika izvoljen Stane Tominec.
2. France Rus – prvi tajnik TKS
3. Izkaznica pripravljalnega odbora.
4. Metod Badjura – prvi podpredsednik TKS.

ORGANIZACIJA

Pogoji za sprejem v klub so bili strogi, saj je kandidat za člana najprej moral prestati poskusno dobo in predložiti garancijska podpisa dveh starejših članov. V tem pripravljalnem obdobju, ki je sprva trajalo tri, nato pa šest mesecev, se je moral z alpinistično kvalifikacijo, bodisi kot plezalec ali smučar,

izkazati kot vesten, resen in dejaven. Vsi člani so izpolnjevali turne kontrolne pole, v katerih so morale biti zabeležene najmanj tri plezalne ture letno. Ena od nalog kluba je bila izgrajevanje članov v gorniško osebnost. V ospredje so postavljali človeka – gornika. Biti član Skale je bila čast, ska-

laštvo pa način življenja. Med tovariši, kot so se med seboj imenovali, so bili prisotni močna pripadnost klubu, disciplina in ponos na vse uspehe, medsebojna tekmovalnost in želja po rekordih pa sta pripomogla k vedno večjim dosežkom. Pravega skalaša so odlikovali ljubezen do narave, idealizem, skromnost, neupogljiv značaj, načelnost, tovarištvo in iskrenost, v stenah pa pogum, neustrašnost, železna volja, preskušanje moči in vzdržljivost. Spoštovali so planinsko tradicijo in etiko, neprimerno vedenje in nedelavnost sta bila kaznovana z izključitvijo iz kluba. Organizacijsko so poleg kluba

Kadar nosi član klubov znak, se mora dostojno vesti, klubovi časti primerno.

(Pravila TKS)

2

3

4

1

2

v Ljubljani imeli tudi podružnice in različne odseke, npr. smučarskega, tehničnega, rešilnega, izletniškega, fotoamaterskega, publicističnega in celo damskega. Kljub nekaterim konfliktom in različnim idejnim pogledom je Skala sodelovala s Slovenskim planinskim društvom in večina skalašev je bila članov SPD. Stike so imeli tudi s tujimi alpinističnimi klubi in organizacijami. Vplivali so na reorganizacijo SPD, zlasti po letu 1931, ko je predsednik društva postal Skali naklonjeni Jože Pretnar. Če je SPD vsaj v začetku z gradnjami in potmi gore prilagajalo ljudem, pa je Skala z vzgojo članov v gornike delala ravno obratno.

Podružnice se more
ustanoviti v vsakem kraju
Slovenije, kjer se je
prijavilo vsaj 20 članov.

(Pravila TKS)

PODRUŽNICE

Centrala TKS je bila v Ljubljani in eno njenih osnovnih poslanstev je bilo širjenje skalaške misli po vsej Sloveniji. Tako je bila že leta 1922 ustanovljena bohinjska podružnica, ki je svoje delovanje usmerila predvsem v razvoj sankštva, smučarskih tekov in skokov, skušala pa je organizirati tudi celoten tujski

promet v Bohinju. Različni dejavniki so povzročili propad podružnice in večina članov se je priključila leta 1923 ustanovljeni jeseniški podružnici. Ta je bila zelo dejavna in številčna. Takoj so zaživeli plezalni, zimskošportni, fotoamaterski in reševalni odseki, kasneje tudi mladinski. Njihove sankške tekme od

Sv. Križa (današnja Planina pod Golico) v dolino so postale tradicionalne, organizirali pa so tudi tekme v smuku in slalomu. Med skalaši jeseniške podružnice je bilo veliko odličnih plezalcev, gorskih reševalcev, smučarjev, sankarjev in fotografov. Da se je alpsko smučanje razvilo do današnje kvalitete in razširjenosti, je velika zasluga jeseniških skalašev. Prednjačili so v zimski alpinistiki, imeli so odlično organizirano in izkušeno reševalno ekipo, ki jo je dolga leta vodil Joža Čop. Jeseniška po-

družnica je z leti postala najmočnejša tako v dejavnostih kot številu članov. Leta 1931 je bila ustanovljena še savinjska podružnica s sedežem v Lučah in z glavnim delokrogom v Savinjskih Alpah. Imeli so svoje reševalno moštvo, delo pa so širili tudi v Celje, kamor je bil leta 1934 prenesen njen sedež. Zgolj pri željah in namelih pa so ostale ustanovitve podružnic v Kranjski Gori, Kranju, Kamniku, Trzinu, Mariboru, Rušah in na Bledu.

3

4

1. V začetku je bil znak kluba zelen monogram črk TKS na beli podlagi. Kot smučarski znak je ostal v uporabi še po letu 1922, ko je bil uveden okrogel znak s planiko v slovenskih narodnih barvah.
2. Klubski prostori na Gosposvetski cesti v Ljubljani.
3. Nekateri žigi in znaki osrednjega kluba in podružnic.
4. Leta 1940 se je Turistovski klub Skala preimenoval v Alpinistični klub Skala.

1. Razvitje prapora jeseniških skalašev na Triglavu, 7. septembra 1924; tedaj je državna meja potekala tik za Aljaževim stolpom.
2. Tomaž Godec, odličen smučar, član bohinjske podružnice.
3. Miha Čop, dolgoletni predsednik jeseniške podružnice TKS, znan tudi po izjavi po preplezani Slovenski smeri v Steni: »Samga sebe obrajam.« Posebej je podpiral vzgojo alpskih smučarjev.
4. Ob ustanovitvi savinjske podružnice v Lučah, 1931.

Ni ga špika in ni stene,
katerih bi naši
plezalci ne zmogli!

(dr. Henrik Tuma)

PLEZANJE, ALPINISTIKA

Vodilo *Kjer je volja, tam je pot*, ki je tedaj vladalo v Evropi, se je zasidralo tudi pri nas in prineslo velik napredek. Skala je združevala vso tedanjo slovensko alpinistično elito. Sistematično so preplezali večino sten in grebenov v domačih gorah, plezali pa so tudi v tujih gorstvih. Iskali so nove, še ne-preplezane smeri v stenah in nove pristope na vrhove; mnogo smeri še danes nosi

njihova imena. Pomembna vzgiba sta bila domoljubje in tekmovalnost, saj so močno občutili avstrijsko-bavarsko konkurenco v slovenskih gorah; slovenske stene so hoteli osvojiti za slovensko narodno skupnost, zato jih je prizadelo, če je tuja naveza pri nas preplezala prvenstveno smer. Z uvedbo sistematičnega dela in moderne plezalne tehnike so postavili trdne temelje za vrhun-

ska dejanja slovenskega alpinizma po drugi svetovni vojni. S svojimi dosežki so močno dvignili raven našega alpinizma, s preplezano Direktno smerjo v Špiku leta 1926 pa dosegli mednarodno veljavo. Dosežki so še večji, če upoštevamo, da so jih ustvarili z dokaj preprosto opremo – na začetku zgolj z vrvjo in cepinom, pogosto bos ali v nogavicah. Poleg letne so gojili tudi zimsko alpi-

nistiko. Organizirali so plezalne šole, tečaje in predavanja, člani so se morali dokazovati z izpolnjevanjem turnih kontrolnih pol, vodili so knjige plezalnih vzponov. Njihov idejni vodja in na začetku najbolj aktiven plezalec je bil dr. Klement Jug, ki je pri doseganju ciljev zahteval strogo samodisciplino, uporabo skrajnih telesnih in duševnih naporov, poudarjal moč volje in stremel k moralni popolnosti. Vrhunec predvojne generacije plezalcev je bil preplezan Osrednji steber

1. Prvo uradno in širše organizirano alpinistično šolo s predavanji oz. teoretičnim delom, praktičnimi vajami v raznih načinih plezanja na Turncu pod Grmado in absolviranjem s plezalnimi turami v Julijskih in Savinjskih Alpah so skalaši izvedli leta 1935. Trajala je od januarja do avgusta. Plezalne vaje pa so še pred uradno ustanovitvijo kluba imeli na Turncu pod Šmarno goro. (foto iz leta 1920)
2. Prva plezalna vaja v Žagani peči v Kamniški Bistrici, 1923. (od leve Vladimir Topolovec, Janez Kanoni, Tone Škrajnar - *Ta lep*, Herbert Brandt)
3. Direktna smer v severni steni Špika, ki jo leta 1926 preplezata Mira Marko Debelak in dr. Stanko Tominec.
4. Miha Arih (na levi sliki zgoraj) in Uroš Župančič (na desni sliki zviha vrv) sta bila med najboljšimi zimskimi plezalci.
5. Mira Marko Debelak Deržaj je bila poleg Pavle Jesih med najboljšimi plezalkami tudi v mednarodnem merilu. (na sliki v Jalovčevi steni, 1. avgusta 1926)
6. Joža Čop in Pavla Jesih po uspešno preplezanem Osrednjem stebri v Triglavski severni steni; na fotografiji z reševalci, 1945.

Triglavske severne stene leta 1945. Skalaši so v razmeroma kratkem obdobju obstoja, zlasti v prvem desetletju, v energičnem zamahu drugega za drugim nizali prvenstvene vzpone in smeri do V. težavnostne stopnje, rešili večino plezalskih problemov tako v letnih kot zimskih stenah in v alpinistični zgodovini pustili neizbrisen pečat.

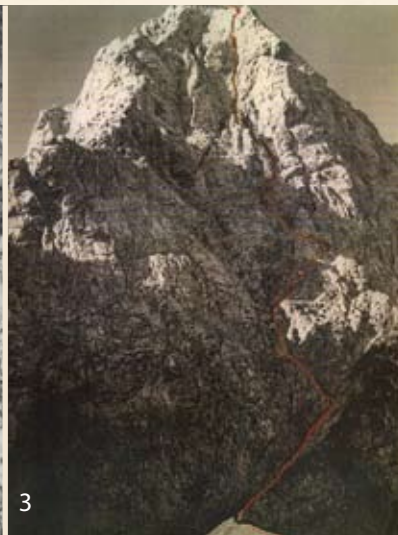
Klub hoče vzgojiti
dobre turiste in smučarje.

(Stanko Tominec, 1922)

SMUČANJE IN SANKANJE

Po prvi svetovni vojni je bil smučarski šport pri Slovencih še v povojih. Gojili so ga le redki posamezniki, ki so prinesli smuči iz avstrijske vojske, in maloštevilna skupina drenovcev. Skalaši pa so že v svojih pravih smučarstvo navedli kot eno svojih osnovnih dejavnosti, ki so jo tudi intenzivno gojili. S tem so izdatno pripomogli k temu, da je smučanje postalo slovenski nacionalni šport. Prva leta so prirejali predvsem tekme v teku in smuku, njihov glavni cilj pa je

bil alpsko smučanje. Pod vodstvom bivšega avstrijskega vojaka – alpinca Metoda Badjura, ki je obvladal tako plezanje kot smučanje, je smučarski odsek TKS že leta 1921 organiziral smučarski turi na Kriško planino in na Veliko planino. Lepote turnega smučanja jim je približal predvsem prof. Janko Ravnik. Prva klubska smuška tekma je bila leta 1922 na pobočjih Rožnika in Šišenskega hriba, naslednja leta pa so bile tekme v Planici. Smučarski odsek je organiziral sku-

pne smučarske izlete, nabavljal opremo, prirejal tečaje in propagandna predavanja. Skalaši so bili člani državne smučarske reprezentance, sodelovali so na mednarodnih tekmah in celo na olimpijadah. Že leta 1925 je bila Skala najmočnejši smučarski klub v državi. Leta 1927 so organizirali prvi Triglavski smuk s Kredarice v Krmo, glavna organizatorja sta bila Edo Deržaj in dr. Vladimir Kajzelj. Dolgo pa se je obdr-

žalo tudi sankanje, tekma v Bohinju je bila še leta 1929. Obsežni smučarski tereni so jim postali dostopni tudi z gradnjo svojega doma na Voglu in koč na Rožci. Kasneje so prirejanje tekem opustili, smučanje pa gojili bolj kot sredstvo za razvoj zimske alpinističke, saj so jim zimski grebeni in stene postali dostopnejši – s smučmi so prišli do vznožja gora, od tam pa so si s cepini in derezami utrli poti na zasnežene vrhove.

1. Glavni organizator klubskih smučkih tekem je bil Ante Gnidovec - Foter.
2. Prva smučarska tekma TKS v Planici, 1923.
3. Ocenjevalna komisija tekme TKS v smučarskem teku na 50 km, Bled 30. januarja 1926.
4. Jeseniški skalaši na Markelj planini, 1928. Četrty z leve eden najboljših alpskih smučarjev Ciril Praček.
5. Skalaška smučarska in sankajska olimpijada, Ljubljana 1924.

Preveč idealni so naši skalaši, da bi ponižali slovenske planine za kulise pustolovskih romanov.

(dr. J. C. Oblak ob filmu V kraljestvu Zlatoroga, 1931)

KULTURNA DEJAVNOST

Skala je v veliki meri prevzela tudi kulturno delo v planinstvu, saj so se člani udeleževali ali celo orali ledino na mnogih področjih – fotografskem, filmskem, literarnem, slikarskem. Začeli so z zbiranjem kamnin in rastlin, imeli so celo naravoslovni odsek. Z nabavljanjem domače in tuje alpinistične

literature so bogatili svojo knjižnico. Raziskovali so krajevno imenoslovje, terminologijo in morfologijo gora. Že od začetka so se ukvarjali s fotografijo, iz njihovih vrst so izšli nekateri najboljši slovenski fotografi: prof. Janko Ravnik, Janko Skerlep, Slavko Smolej, Egon Planinšek, Jaka Čop. Svoje

fotografije so objavljali in razstavljali, z njimi opremljali domače in tuje revije, knjige in predavanja, izdajali razglednice in s tem opravljali veliko propagandno delo. Slovensko alpinistično estetsko fotografijo so dvignili na svetovno raven in za svoje delo prejemali tudi mednarodna priznanja. Leta 1925 so začeli izdelovati diapozitive in z njimi prirejati planinska in alpinistična *skioptična predavanja* tako doma kot v tujini. Skalaši so se uveljavljali tudi kot pisci; s svojimi literarnimi, predvsem plezalskimi članki in fotografskimi prispevki so vplivali na preobrazbo Planinskega vestnika. Plezalni odsek Skale je zbiral opise plezalnih vzponov in leta 1932 je izšla knjiga *Naš alpinizem*, ki je kot prvi slovenski plezalni vodnik tedanjim in kasnejšim rodovom plezalcev predstavljala pravi plezalni kašipot. Gradivo je s pomočjo tovarišev zbral in uredil dr. Mirko Kajzelj, perorisbe in zemljevide pa narisal Herbert Drogenik. Leta 1931 so skalaši

2

Klub dosega svoj namen s tem, da gradi turistovska in smučarska zavetišča.

(Pravila TKS)

GRADNJE

Čeprav glavni cilj Skale ni bil gospodarski, se je s časom vendarle pokazala potreba po lastnih planinskih zavetiščih. V začetku so kočice predvsem najemali, npr. Šmidingerjevo na Veliki planini, Hajnriharjevo na Spodnjem Voglu, pastirsko bajto pod Rožco. Največji zalogaj, ki so ga financirali tudi z vstopninami za ogled filma V kraljestvu Zlatoroga, je bila gradnja Skalaškega doma

3

4

5

posneli prvi slovenski celovečerni film *V kraljestvu Zlatoroga* in leto kasneje sodelovali pri snemanju filma *Triglavske strmine*. V njihovih vrstah sta bila tudi odlična gorska slikarja Valentin Hodnik in Edo Deržaj.

1. Skalaši so sodelovali na športnih, turističnih, alpinističnih in kartografskih razstavah na Ljubljanskem velesejmu. Leta 1924 so na I. turistični razstavi na Ljubljanskem velesejmu imeli planinski oddelek, za katerega je Oskar Delkin izdelal maketo gore s potmi, klini in varovalnimi vrvmi: »...tako, da so si ljudje predstavljali, kako ta reč v gorah izgleda.«
2. Ob projekciji filma *V kraljestvu Zlatoroga* v veliki dvorani Uniona, Ljubljana 1931. Pobudnik, režiser in snemalec je bil prof. Janko Ravnik.
3. Jeseniški skalaš Slavko Smolej je bil mednarodni mojster fotografije.
4. Valentin Hodnik, izrazit gorski slikar.
5. Edo Deržaj, plezalec, pisatelj in slikar.

1

na Rjavi skali nad Ukancem v Bohinju. Odločitev za lokacijo, ki jo je predlagal prof. Janko Ravnik, je bila sprejeta zaradi odlične lege, lahkega dostopa, razgleda in prostornih smučarskih terenov. Uradno so ga, z velikim ognjemetom in kresovi na okoliških planinah, odprli avgusta 1934. Med drugo svetovno vojno so ga partizani požgali. Jeseniška podružnica je leta 1931 poleg najete bajte na Rožci postavila kočo in jo leta 1934 povečala. Tudi ta je bila med drugo svetovno vojno požgana.

Zaradi vse večjega razmaha plezalstva je postala aktualna tudi gradnja bivakov, za kar so se zavzeli zlasti jeseniški skalaši. Pri vseh gradnjah so skalaši veliko dela opravili sami, s prostovoljnim delom, vse pa so bile dostopne tudi ostalim obiskovalcem. Zaradi zahtevnosti postavitve lahko h gradnjam štejemo tudi postavitve križa v spomin žrtvam gora na Škrlatici leta 1934. Načrt zanj je, tako kot za bivake, naredil Karel Korenini.

1. Skalaška koča na Rožci, 1933.
2. Postavljanje križa na Škrlatici, avgusta 1934.
3. V Hajnriharjevi koči na Voglu, Velika noč 1927.
4. Skalaški dom na Voglu.
5. Gradnja bivaka I Veliki Dnini v južnem ostenju martuljske Velike Ponce, 1935.
6. Gradnja bivaka II Na Jezerih na Gruntu pod Rokavi, 1936.

To znamenje je še danes v veljavi in se z njim označujejo naša planinska pota.

(dr. Mirko Kajzelj, 1979)

TEHNIČNO DELO

Pod pojmom »tehnično delo« so skalaši razumeli predvsem markiranje poti in reševanje ponesrečencev. Nekaj časa so markiranje poti opravljali skupaj s Slovenskim planinskim društvom, saj so bili skalaši kot plezalci zelo zaželeni zlasti pri markiranju v slabo obiskovanih in neobdelanih podro-

čjih. »Markerji« so delo opravljali pod vodstvom Alojzija Knafelca, ki so ga z velikim spoštovanjem pristrčno imenovali »ata Knafelc«. Še pred uradno ustanovitvijo Skale so z njim premarkirali dobršen del poti v Kamniško-Savinjskih Alpah. Skala pa je imela tudi svoj tehnični odsek, ki je skrbel za

organizacijo markacijskega dela ter prirejal tečaje v branju zemljevidov in orientaciji v gorskem svetu. Skupaj z Alojzijem Knafelcem kot zastopnikom Slovenskega planinskega društva in predlagateljem oznake – rdečega kolobarja z belo piko – je odsek leta 1922 poskrbel za uvedbo enotnega označevanja planinskih poti.

Slovensko planinsko društvo je po prvi svetovni vojni obnavljalo in na novo ustanovljalo reševalne postaje, odseke in oddelke. Na reševalnih postajah v Ljubljani, Celju in na Jesenicah so glavnino reševalcev predstavljali prav skalaši, klub pa je imel tudi svoje reševalne odseke; močna je bila zlasti skalaška »rešilna ekspedicija« na Jesenicah. Kot odlični alpinisti so veliko pripomogli k razvoju reševalnih postaj in službe v celoti. Skala je izdala Toponomastični zemljevid skupine Triglav – Škrlatica dr. Henrika Tume in leta 1939 začela pripravljati hipsometri-

ski zemljevid Savinjskih Alp.

Zaradi začetne neizkušenosti, prevelikega tveganja in pomanjkljive plezalne opreme je med skalaši že junija 1921 prišlo do prvih žrtev. 16-letni Karleto Tauzher se je smrtno ponesrečil v severni steni Turske gore. Na Skalo so se usuli očitki javnosti – kratice TKS so tedaj razlagali kot »Trapasti klub samomorilcev«. Vendar jih to ni zadržalo – še naprej so plezali, se tehnično izpopolnjevali in lotevali vedno težjih, še nepreplezanih sten, tudi pozimi.

Prisrčno, neponovljivo
tovarištvo se je
živo prepletalo med nami.

(Jože Truhlar, 1986)

1. Leta 1922 so skalaši v dveh mesecih pod vodstvom Alojzija Knafelca vse glavne smeri v naših gorah opremili z novimi markacijami in tablicami.
2. Reševalci dr. Klementa Juga, ki se je smrtno ponesrečil 11. avgusta 1924 v Triglavski severni steni.
3. Med zgodnjimi skalaši je bil tudi Oskar Delkin, prvi poklicni kartograf.
4. Ob spominski plošči Vladimirja Topolovca; smrtno se je ponesrečil 24. avgusta 1924 v Triglavski severni steni; čeprav uradno ni bil skalaš, je z njimi plezal in so ga imeli za svojega.
5. Reševalci iščejo tovariša Sandija Wisiaka v plazu pod Planjavo, maj 1933.
6. Reševalci s ponesrečenim tovarišem dr. Juletom Gabrovškom v Razorju, julij 1940.

RAZVEDRILO, IZLETI

Klub je prirejal skupne letne in zimske izlete in ture, ki so utrjevali njihovo tovarštvo in prijateljske odnose. Tako so že za veliko noč leta 1921 organizirali smučarski izlet na Veliko planino. Financirali so ga z denarjem, ki so ga dobili od Slovenskega planinskega društva za markiranje poti v Kamniških

planinah leto poprej. Imeli so tudi skupna silvestrovanja, prirejali so miklavževanja z obdarovanjem otrok, smuško igro »lov na lisico«, maškarado na smučeh, plese. Njihova hostarska olimpijada je bilo zabavno smučarsko tekmovanje udeležencev v pustnih maskah. Jeseniška podružnica je za

sprostitev članov organizirala celo svojo nogometno sekcijo. Z organizacijo vsakoletnih veselic so si skušali izboljšati finančno stanje, saj se je klub večinoma financiral sam. Skalaške veselice v Sokolskem domu na Jesenicah so bile med najbolj priljubljenimi. Za starejše člane, smučarske veterane, je Skala organizirala tradicionalne smuške tekme za Bukov pokal na Rožci in Voglu.

1. Na povratku s Kravca, 12. oktobra 1924.
2. Skalaški Miklavž na smučeh obdaruje rateške otroke, Planica 8. decembra 1928.
3. Božič v Martuljku, 1926.
4. Zabavna hostarska olimpijada, Bohinj, marec 1930.
5. Šranga na Rampi v Triglavski severni steni pred poroko dr. Mihe Potočnika s Hildo Pinterič, 7. julija 1940.
6. Jeseniški skalaši – nogometaši, njihov dres so bile jerhovce in ruta.

Izoblikovali so lik alpinista,
lik gornika, ki še danes
mnogim ljudem služi kot vzor
in bo tak tudi ostal.

(dr. Miha Potočnik, 1961)

KONEC IN PONOVEN ZAČETEK

V prvih dneh druge svetovne vojne je klub iz Rima prejel dopis, naj člani sodelujejo s sorodnimi italijanskimi organizacijami oziroma pristopijo h Clubu alpino italiano. Tajnik Skale Edi Keržan je kolegom svetoval, naj namesto tega raje izstopijo iz kluba, saj ga mora oblast v primeru premajhnega števila članov razpustiti. S tem in s spoštovanjem kulturnega molka, ki ga je med voj-

no razglasila Osvobodilna fronta, je Skala prenehala obstajati. V povojnih razmerah, ki niso bile naklonjene nikakršni razvojni eliti in v katerih je bila vsakršna individualnost nezaželen, poudarjen pa kolektivism, Skala ni mogla ponovno oživeti in nadaljevati svojega dela. Kako drugačno je bilo njihovo mišljenje od takratnih razmer, kaže zapis skalaša Albina Torellija v knji-

gi Naš alpinizem. Pravi, da kultura temelji na individualno-duhovni podlagi in odklanja kolektivism kot nekaj, kar je v nasprotju s kulturo – vrednost kulturnega dela je v ideji in v tem, da izhaja od enega stvaritelja, torej kaže na osebnost; uspeh kluba kot celote so pojmovali kot vsoto uspehov, ki jih dosežejo posamezniki. Kljub temu pa so bili temelji, ki jih je postavila Skala, tako močni, da so

1

4

5

6

na njih lahko rasli vrhunski dosežki kasnejših alpinistov vse do danes. Duh Skale se je skozi desetletja ohranil v taki ali drugačni obliki, 28. septembra 1995 pa ponovno oživel z ustanovnim občnim zborom Slovenskega gorniškega kluba dr. Henrik Tuma v Ljubljani. Dve leti kasneje, 23. junija 1997, je bil ustanovljen Slovenski gorniški klub Skala – zveza gorniških klubov z namenom, da združuje gorniške klube in goji slovensko gorniško izročilo in zavest v duhu vrednot in tradicije Turistovskega kluba Skala. Danes združuje devet gorniških klubov: GK dr. Henrik Tuma v Ljubljani, GK Savinjske doline v Celju, Turni klub Gora v Ljubljani, GK Jakoba Aljaža v

Medvodah, GK Karavanke v Radovljici, GK Gornjesoške doline v Bovcu, GK Limberk v Grosupljem, GK Vrhnika in Klub gorskih kolesarjev.

Dejavnost klubov, kulturna in gorniška, je pestra. Med drugim izobražujejo lastne prostovoljne gorniške vodnike, pota označujejo s kamnitimi možici, vrhove pa z miniaturnimi Aljaževimi stolpi, v katerih so vpisne knjige. Uvedli so Aljažev pot od doma do doma ter ponovno postavili po drugi svetovni vojni nasilno podrt križ na Škrlatici, kjer se vsako leto 1. avgusta srečujejo. Prvi predsednik je bil dr. Anton Jeglič, danes pa je to kot njegov naslednik dr. France Sevšek.

7

2

2

2

3

8

9

1. Dr. Stanko Tominšek, Joža Čop in dr. Miha Potočnik ob podelitvi zlatega častnega znaka PZS, 1958 – tedaj jih je Evgen Lovšin poimenoval zlata naveza.
2. Gorska vodnika dr. Anton Jeglič in Bojan Pograjc ter alpinist Janez Janša so julija 1995 po uspelem prvenstvenem vzponu v trentarskih gorah sklenili, da ponovno oživijo TK Skala.
3. Dr. France Sevšek, predsednik Slovenskega gorniškega kluba Skala.
4. Zimsko usposabljanje gorniških vodnikov Skale, februarja 2004.
5. Vpisni stolpič na Križevniku.
6. Ob križu na Škrlatici, 1. avgusta 2009.
7. Podelitev Kocbekovega priznanja Metodu Humarju, maja 2010.
8. Tradicionalni pohod na Rožnik na Svečnico ob obletnici ustanovitve TKS.
9. Tradicionalni sprejem novih članov v Turni klub Gora.

